

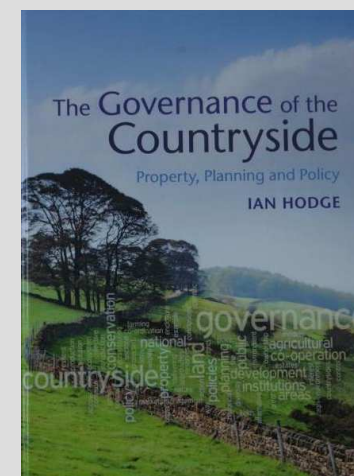
Jørgen Primdahl, Landskab og Planlægning , Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning
Temamøde, Gudenå-komiteen, Vinderslevholm den 23. juni 2017

Dialogbaseret planlægning for ådale

- problemstillinger, centrale aktører og samarbejde

1. Sammenfatning og hovedbudskaber
2. Ådale – natur, landbrug og lokalsamfund
3. Eksempel 1
4. Om planlægning og governance
5. Eksempel 2
6. En landskabsstrategi for Gudenådalen?

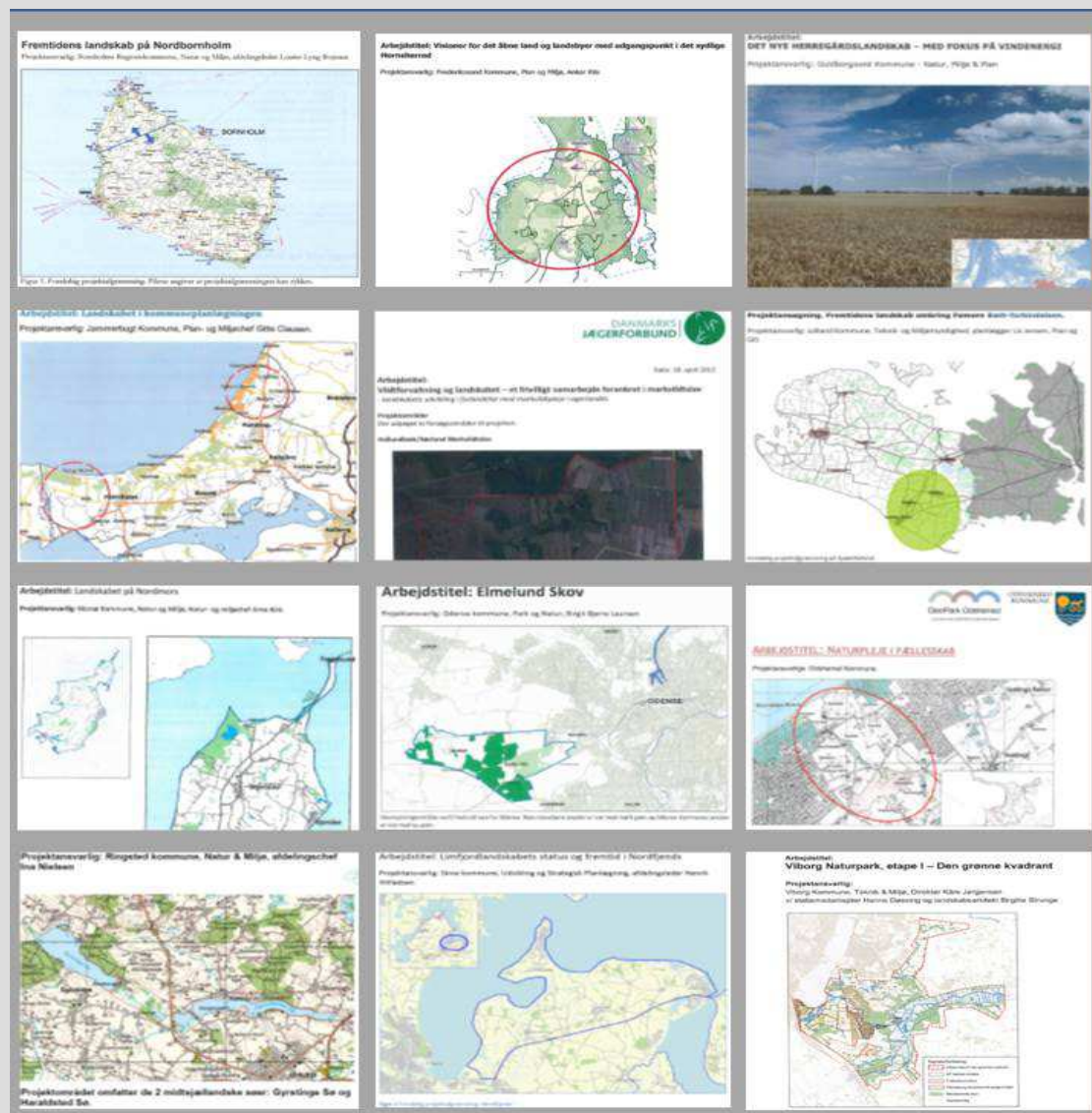

Om programmet *Fremtidens Landskaber* - 12 eksempler på planlægning for kulturlandskabet

Idéen: at bringe indretningen af fremtidens danske kulturlandskaber på en faglig dagsorden

Visionen : at skabe grundlag for en mere proaktiv, helhedsorienteret og involverende planlægning i det åbne land.

Organisering: aktionsforsknings-program med udgangspunkt i 12 konkrete planprojekter

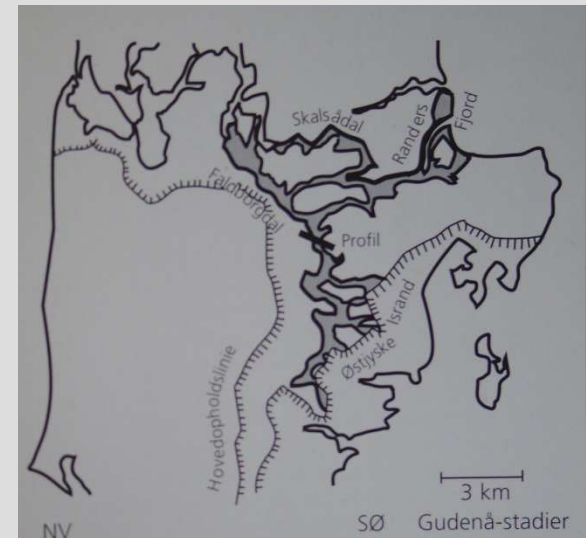
1. Sammenfatning og budskaber

1. Dalene rummer mange natur- og kulturværdier, ådalene er sårbare og hydrologien kræver, at der forvaltes på tværs af ejendomsskel – der er behov for ådalsplaner
2. Langt de fleste arealer i ådalene er i landbrugsdrift. Landbrugene og landbrugerne er meget forskellige – dette skal medtænkes i planlægningen
3. En overordnet landskabsstrategi for Gudenådalen vil kunne have stor værdi – både ved prioritering af større projekter og som ramme for lokale initiativer

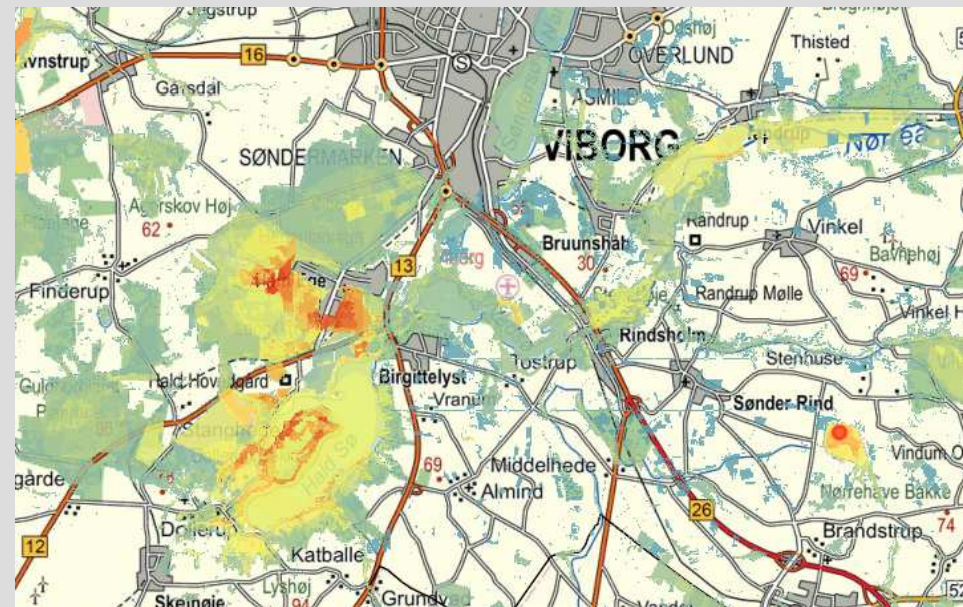
Ådalens natur

Geologiske værdier -
istidslandskabets skelet

Biologiske værdier knyttet til:

- Vandløbene og ferskvandsbiologien
- Væld, moser, enge, overdrev og skove
- mosaiklandskabet
- Spredning af plante- og dyrearter

Ådalens landbrug

Historisk har ådalen været særdeles vigtig for landbruget - i Vestjylland helt afgørende

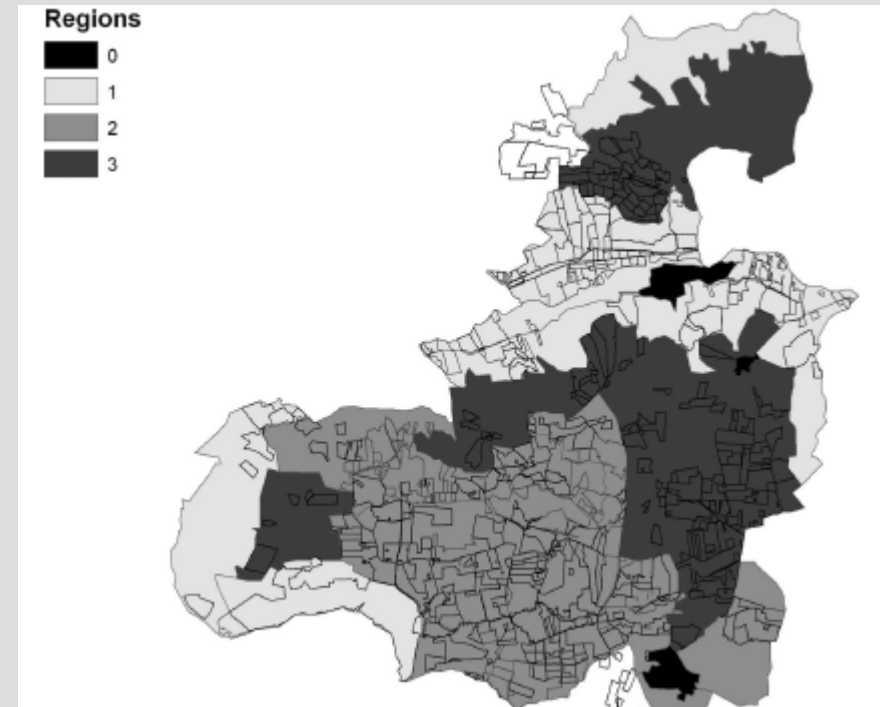
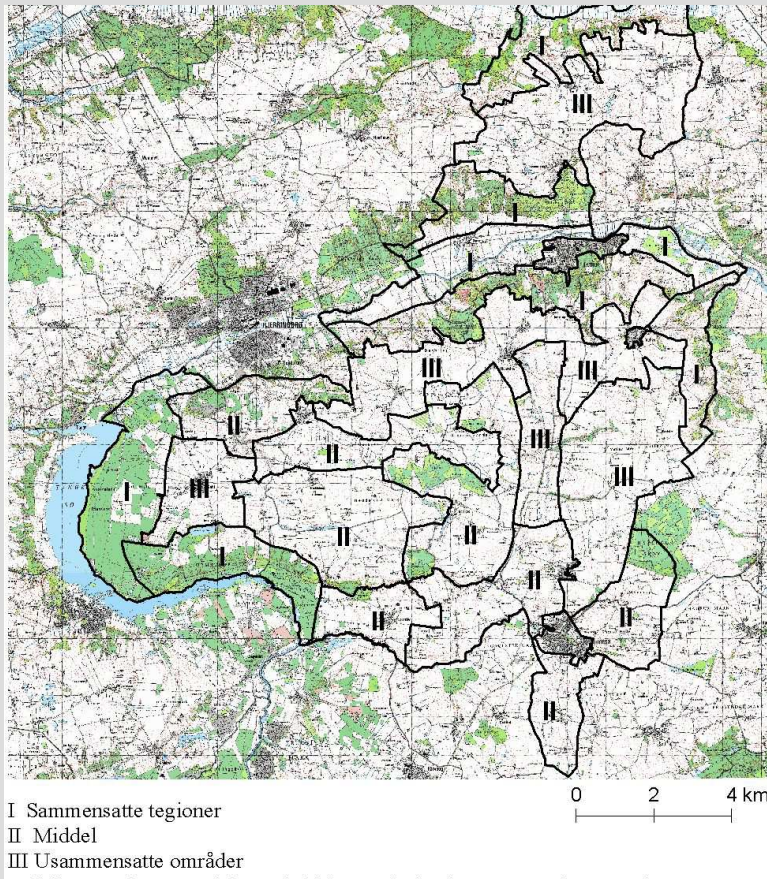
Ådalen betydning stadig stor mange steder - andre steder er den stærkt reduceret

Ådalens betydning for rensning af afstrømningsvand er voksende

Fritidslandbruget er ofte koncentreret i ådale - rummer både problemer og muligheder

Ådalens landbrug

Fritidslandbrugene er ofte koncentreret i ådale

Ådalens landbrug

How the farm is seen▶ Occupational status ^b ▼	The farm owner main motivations for possessing the farm: ^a			
	A (good) place to live	A (good) place to produce	Both	Sum (= 100%)
	—————%—————			
Full-time farmer, %	21	24	55	33
Part-time farmer, %	52	0	48	21
Hobby farmer, %	79	1	20	178
Pensioner, %	64	3	29	88
Others, %	-	-	-	3
All, %	67	4	29	323 farmers
Farm property, sum, %	44	9	47	7604 ha
<i>From</i> land in rotation, ha converted/100 ha, 2003–2008	7.3	0	1.4	5.2
<i>To</i> land in rotation, ha intensified/100 ha, 1996–2008	2.7	1.0	1.2	1.7
<i>New</i> uncultivated landscape element index ^d	0.94	0.21	0.38	0.61
High level of landscape heterogeneity	82	0	18	50
Middle level	65	3	33	110
Low level of landscape heterogeneity	61	9	29	86

Fra Primdahl, J. (2014). Agricultural landscape sustainability under pressure. *Landscape Research* 39 (2): 123-140.

Ådalens lokalsamfund

Skal ådalens forvaltning fungerer
skal lodsejere og lokalfund - i
forskellige former - med i
planlægningen

De fleste steder vil der være
interesse for at deltage

Spørgsmål: Vil det være en god idé at igangsætte fælles initiativer til forbedring af natur og landskab?

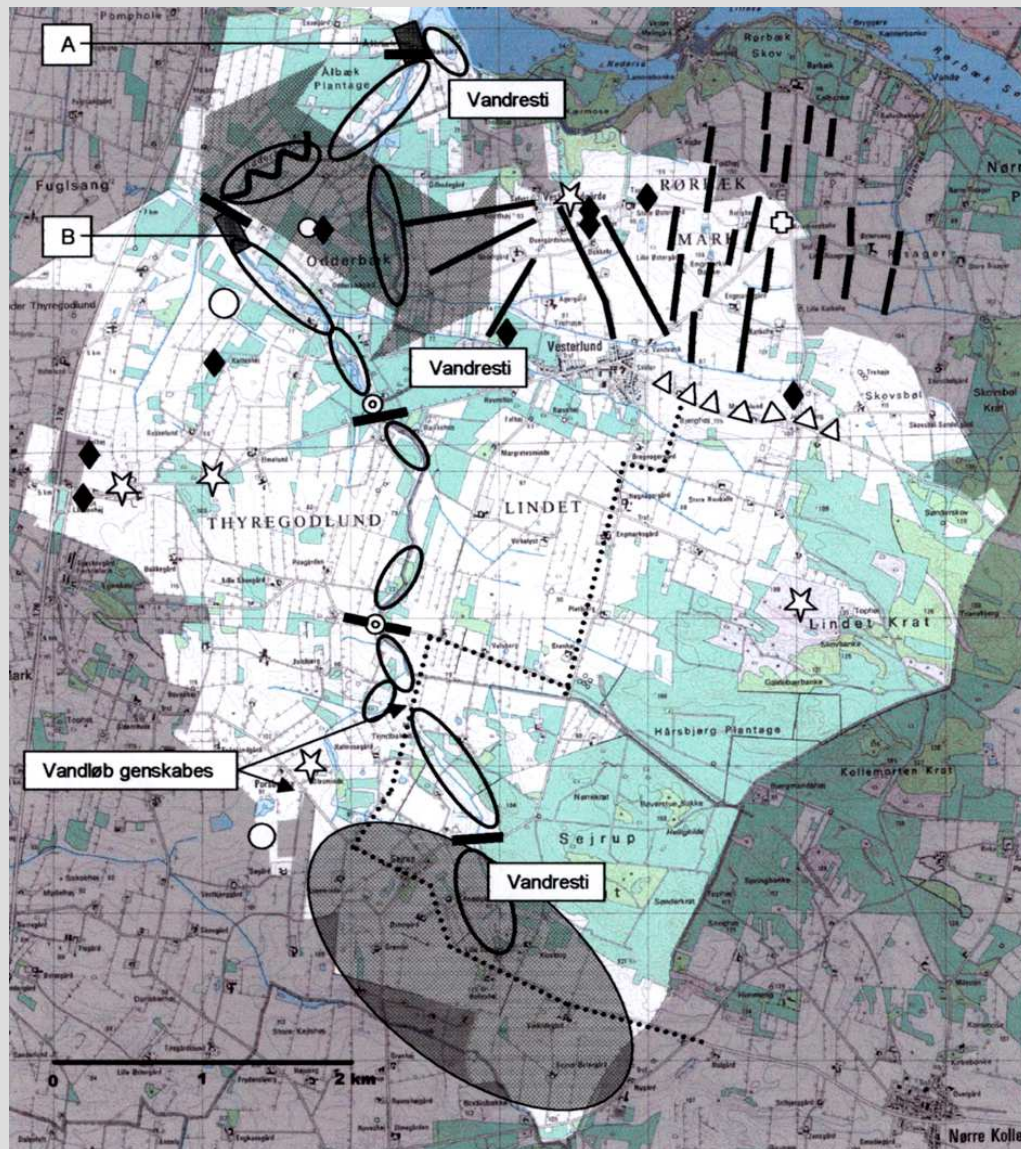
	Ja/måske	Nej	Ialt
Hvorslev	23	5	28
Viborg	24/15	18	57

Desværre opdeler åen som regel
lokalsamfundene

Eksempel 1

Odderbækkens vandløbslaug

Odderbæk Ådal

Beplantning fjernes

Afgræsses/slåes 1.prio.

Nedlagt dambrug

A saneres til eng

B afgræsses

Åen genslynges

Opholdsmulighed

Ny afgræsning/slåning

Hegn

Nye hegn skal respekterer eks. mønstre

Skov- og vildtplantninger

Undgå plantning øst for linien samt ved *

Brak

Brak lokaliseres omkring eks. Biotoper

Fortidsminder

7 gravhøje samt andre kulturhistoriske lokaliteter plejes

Adgang til det åbne land

Der foreslås 3 stiforløb

Grundvandet

Grundvandsgruppe etableres + rensning af husspildevand med pileanlæg

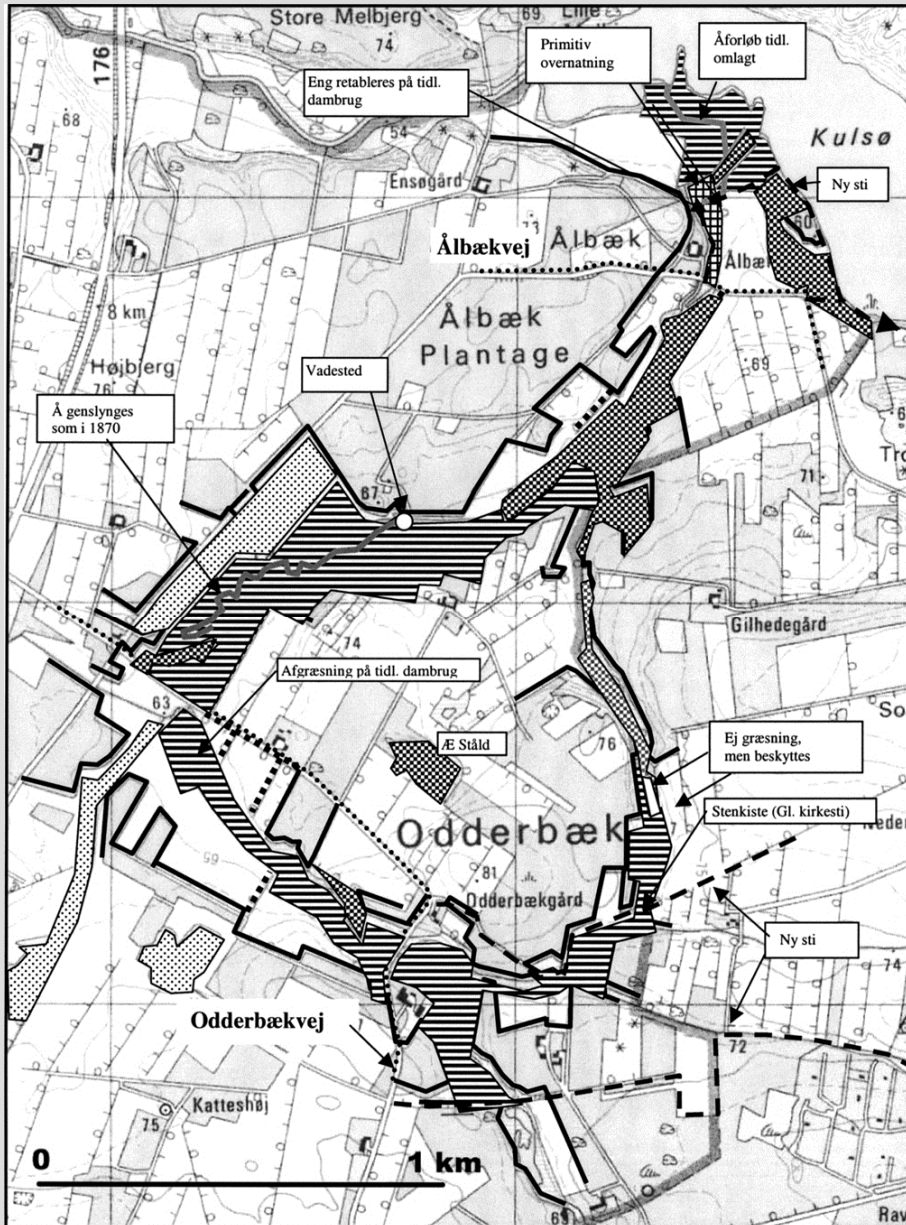
Løgfrøer

Nye "løgfrødamme" mellem eks. vandhuller

Eksempel 1

Odderbækkens vandløbslaug

Dalvirkning::

- skovbryn
- ..... læhegn
- ..... tværgående veje

Tiltag:

- Afgræsning, 1. prioritet
Botanisk værdifuld biotop iflg. Vejle Amt
- Afgræsning, 2. prioritet
- Afgræsning, 3. prioritet
- Rydning af trævegetation
- Retablering af eng
- Genskabelse af åløb iflg. målebordsblade 1867-76
- Forslag til sti

Odderbækkens vandløbslaug – fra 2015 interviews

Spørgsmål: Har OV initiativerne forbedret samarbejdet mellem lodsejerne og de offentlige myndigheder og lodsejerne imellem?

Beskæftigelse	Samarbejdet med myndighederne			Samarbejdet lodsejerne imellem			I alt
	Nej	Ja	Ved ikke	Nej	Ja	Ved ikke	
Fuldtidslandmand	1	4	4	2	6	1	9
Deltids		3		1	1	1	3
Fritids	4	7	11	6	10	6	22
Pensionist	2	9	5	8	6	2	16
Andre			1			1	1
I alt	7	23	21	17	23	11	51

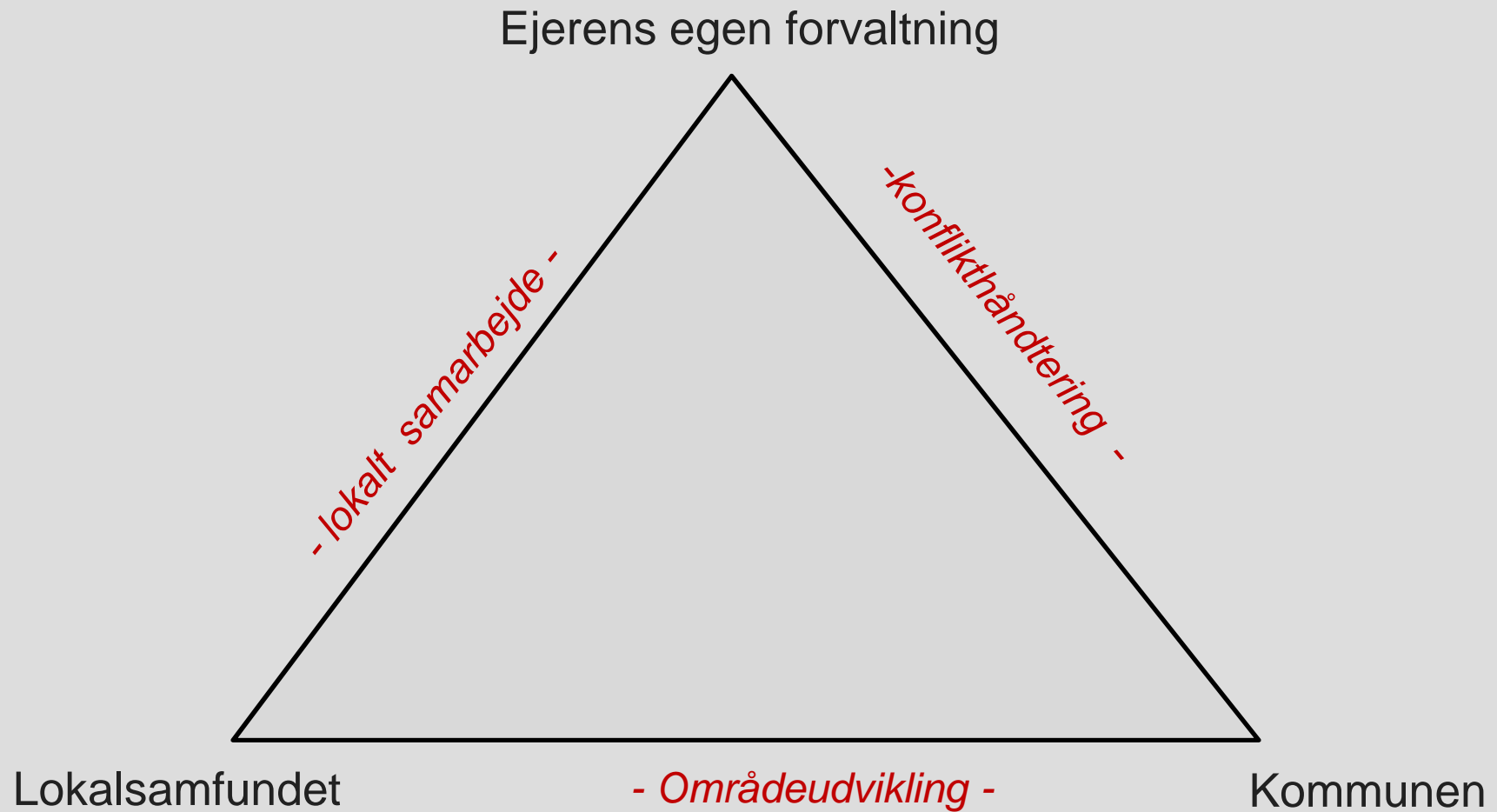
4. Danske eksempler

Odderbækkens vandløbslaug – fra 2015 interviews

Spørgsmål: Synes du, at Odderbæk området blevet et bedre eller dårligere sted at bo siden du flyttede hertil?

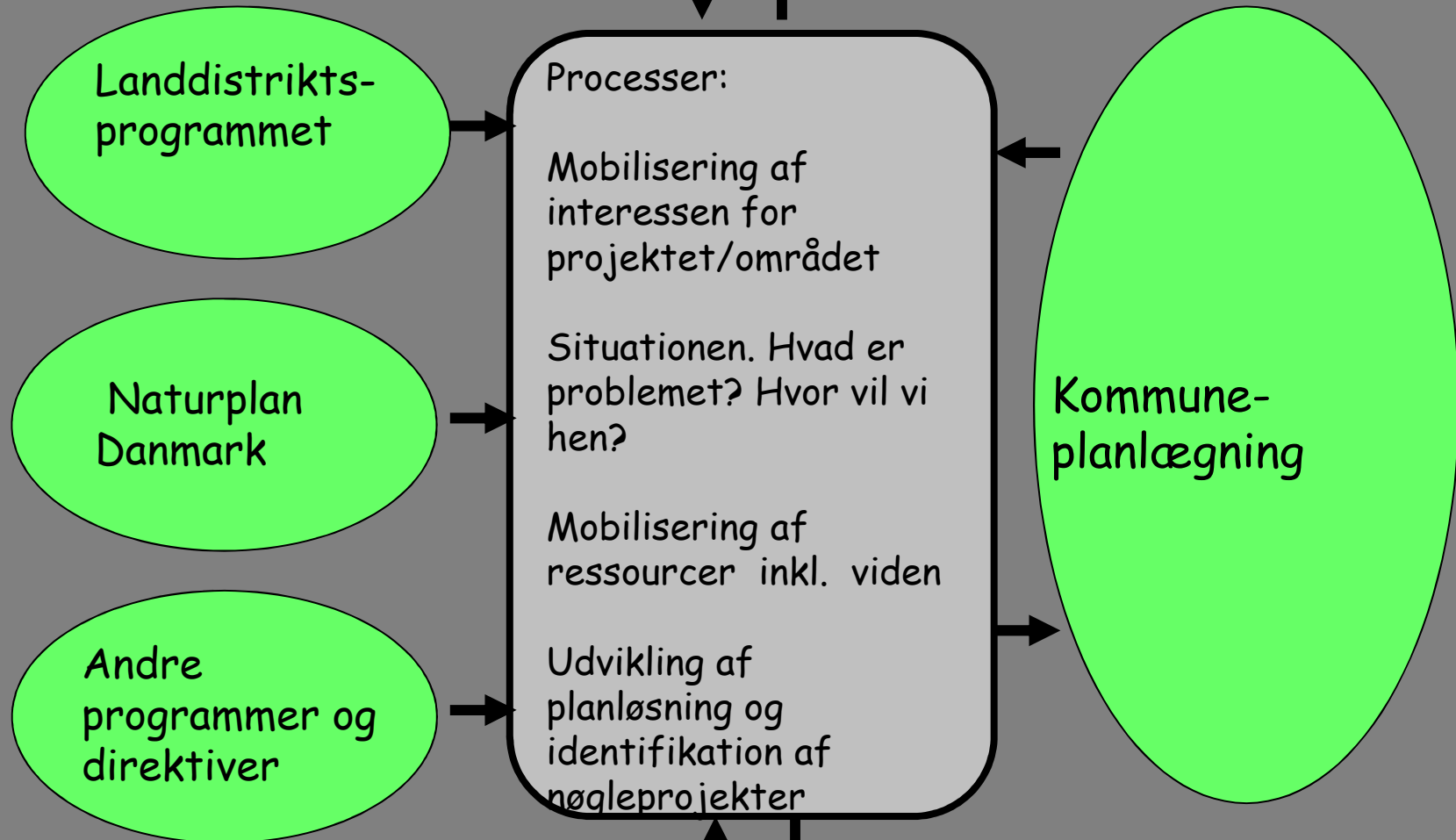
Beskæftigelse	Ingen ændring	Bedre sted	Dårligere sted	I alt
Fuldtid	3	6	0	9
Deltid	1	2	0	3
Fritid	7	15	0	22
Pensionist	7	8	1	16
Andre	0	1	0	1
I alt	18	32	1	51

Tre dimensioner for planlægningen i det åbne land

En model for udvikling af landskabsstrategier

Overordnende mål og planer (inkl. Naturplan Danmark)

Jordbrugerens egen forvaltning og lokale visioner

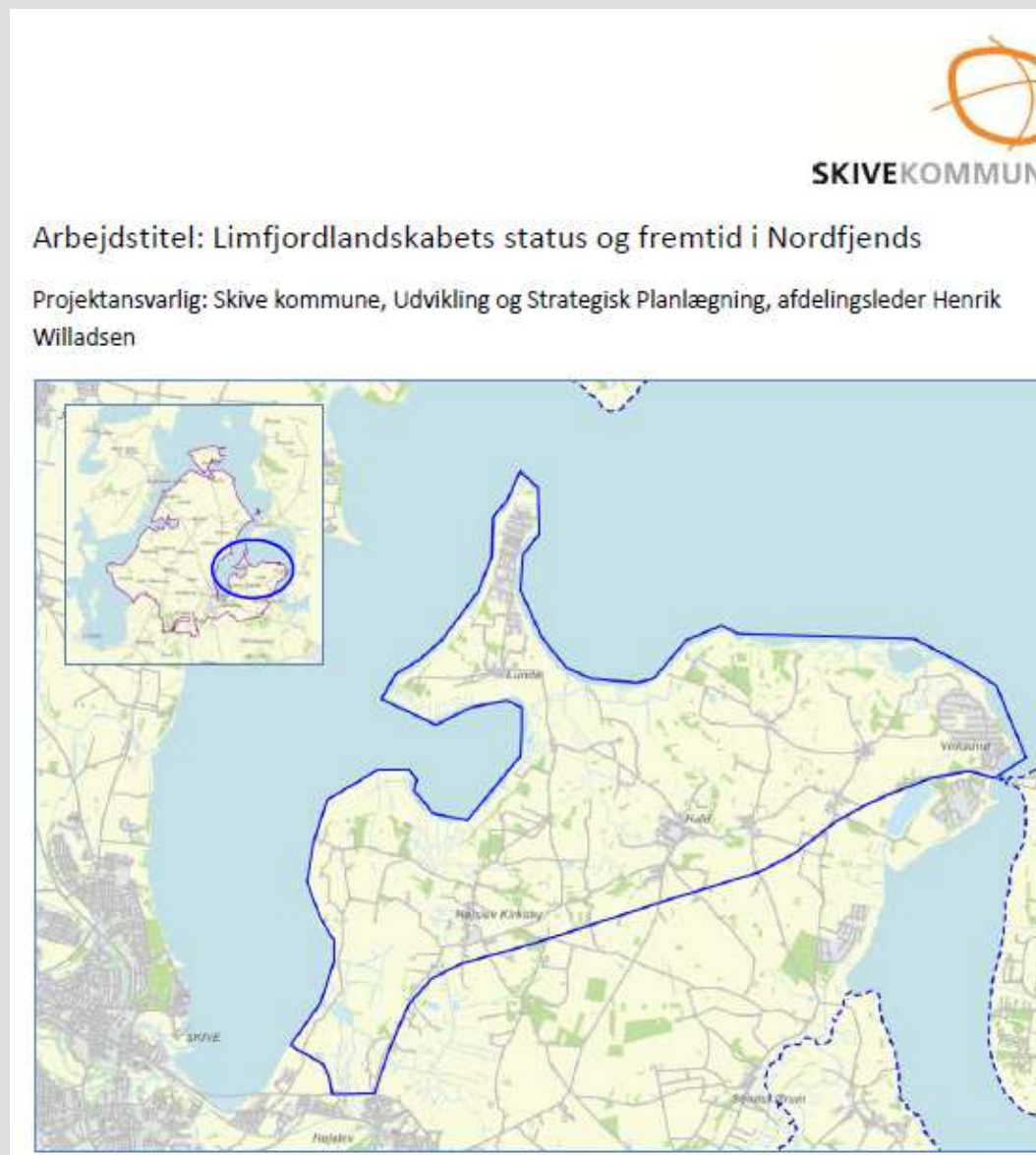
Eksempel: Liv og limfjordslandskab i Nordfjends

Formål:

- At finde en 'model' for Limfjordslandskabets fremtid - samarbejde med lodsejere brugere og kommunen
- At undersøge hvordan man kan inddrage erhvervslandbrugets interesser i indretningen af fremtidens landskab

Vigtige emner:

- Landbruget
- Naturen
- Friluftslivet og turismen
- Bosætningen

Om det Nordfjendske landskab

▲ 1880

▼ 2012

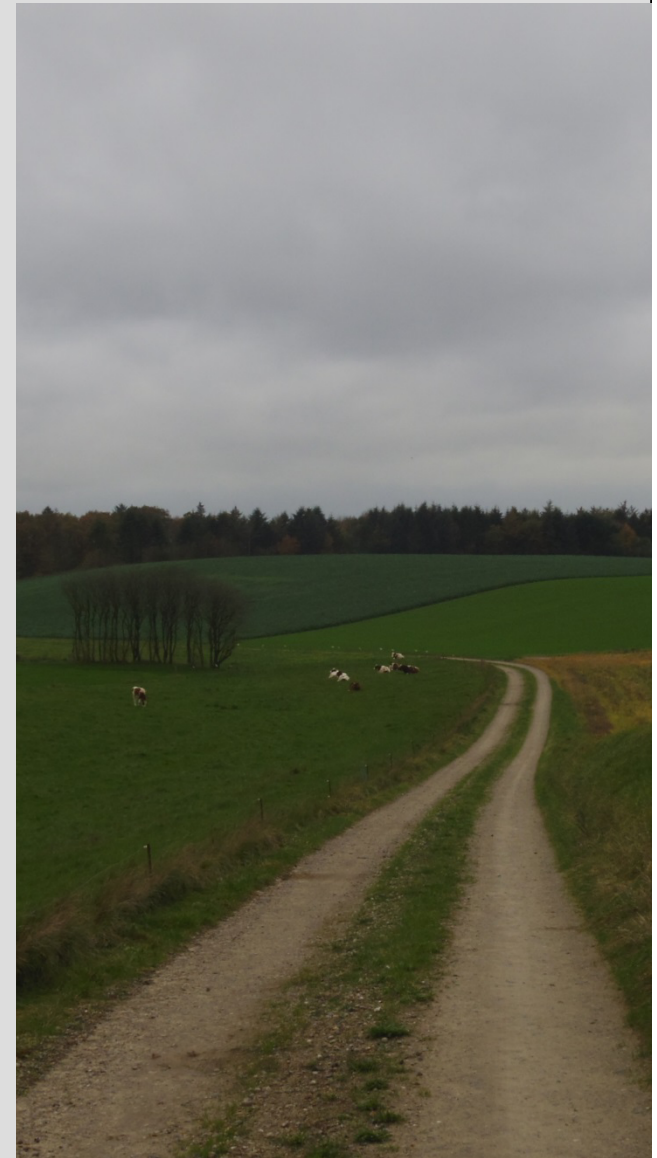
Landbruget i Nordfjends - aktiviteter (til maj15)

Gennemført undersøgelse af landbrug større end 5 ha - oktober-november 2014

Afholdt 3 møder med fuldtidslandmænd i oktober 2014

Tabel 1. Interview-undersøgelsen

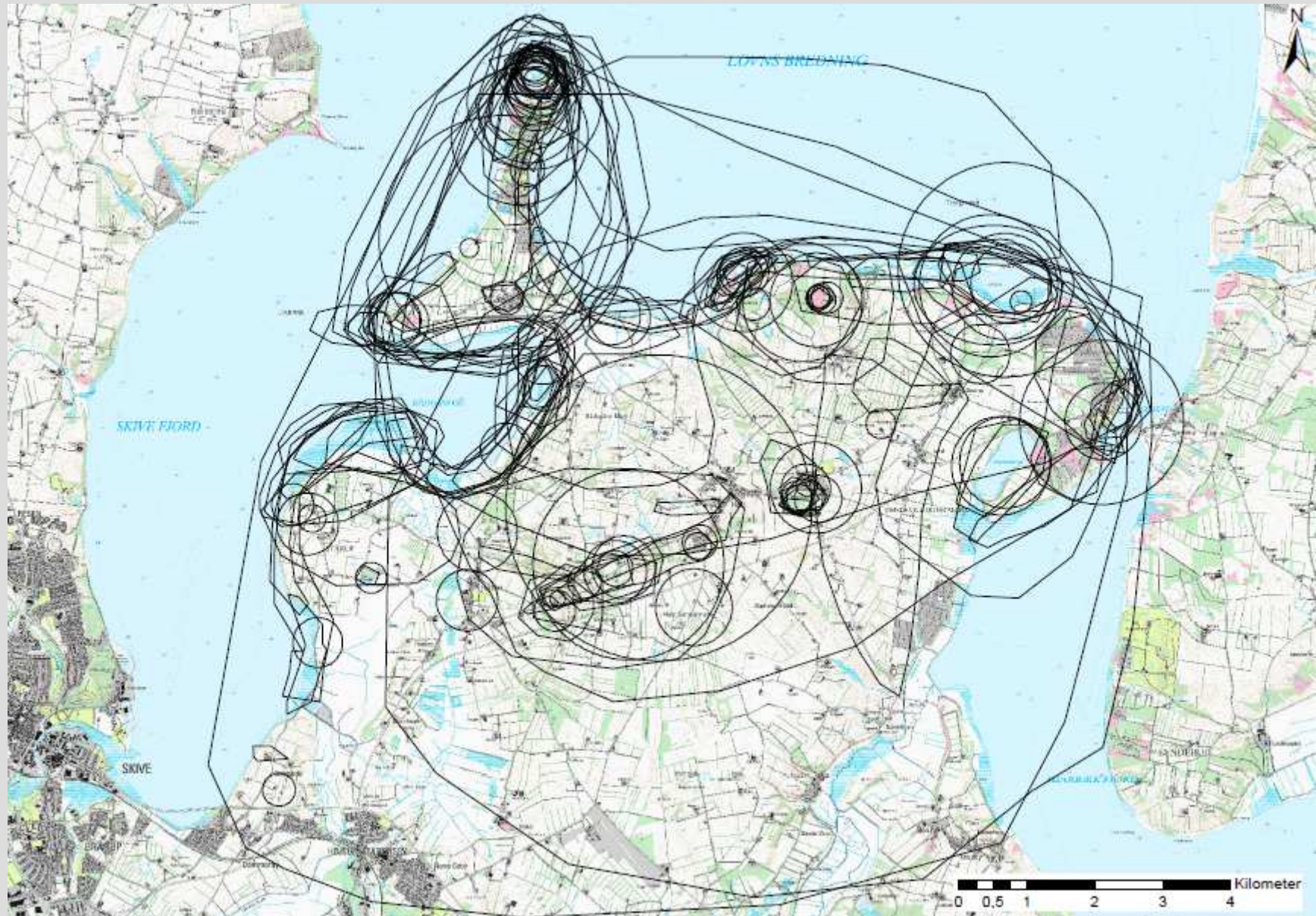
Hovedtal ▼	Antal	Areal (ha.)
Bedrifter / ejere	91	3355
Ejendomme	98	3159

Fuldtidslandmændenes interesse i projektet

	Relevans/interesse for din bedrift ▶ ▼ Emne	Ikke relevant 0	Måske relevant 1	Lidt relevant 2	Relevant 3	Meget relevant 4	Point sum
1	Overordnet trafik i området	1	1		3	7	38
2	Jordfordeling		2	1	3	6	33
3	Intern trafik mellem ejendommens jorder og til og fra ejendommen	3	2		2	5	28
4	Deltagelse i naturpleje	1	4	1	5	1	25
5	Deltagelse i vådområde- eller minivådområdeprojekt		6		6		24
6	Skovplantning, hegnssplantning mv.	3	3	1	3	2	22
7	Vildtforvaltning (markvildt mv.)	3	6	1	1	1	15
8	Nye driftsbygninger	3	6	1	2		14

Borgernes favoritsteder i Nordfjends

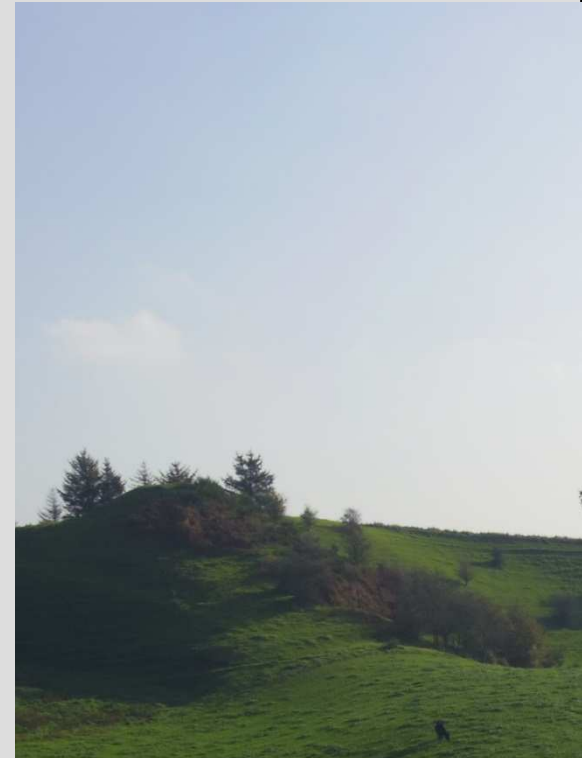

Øvrige aktiviteter (til juni 16)

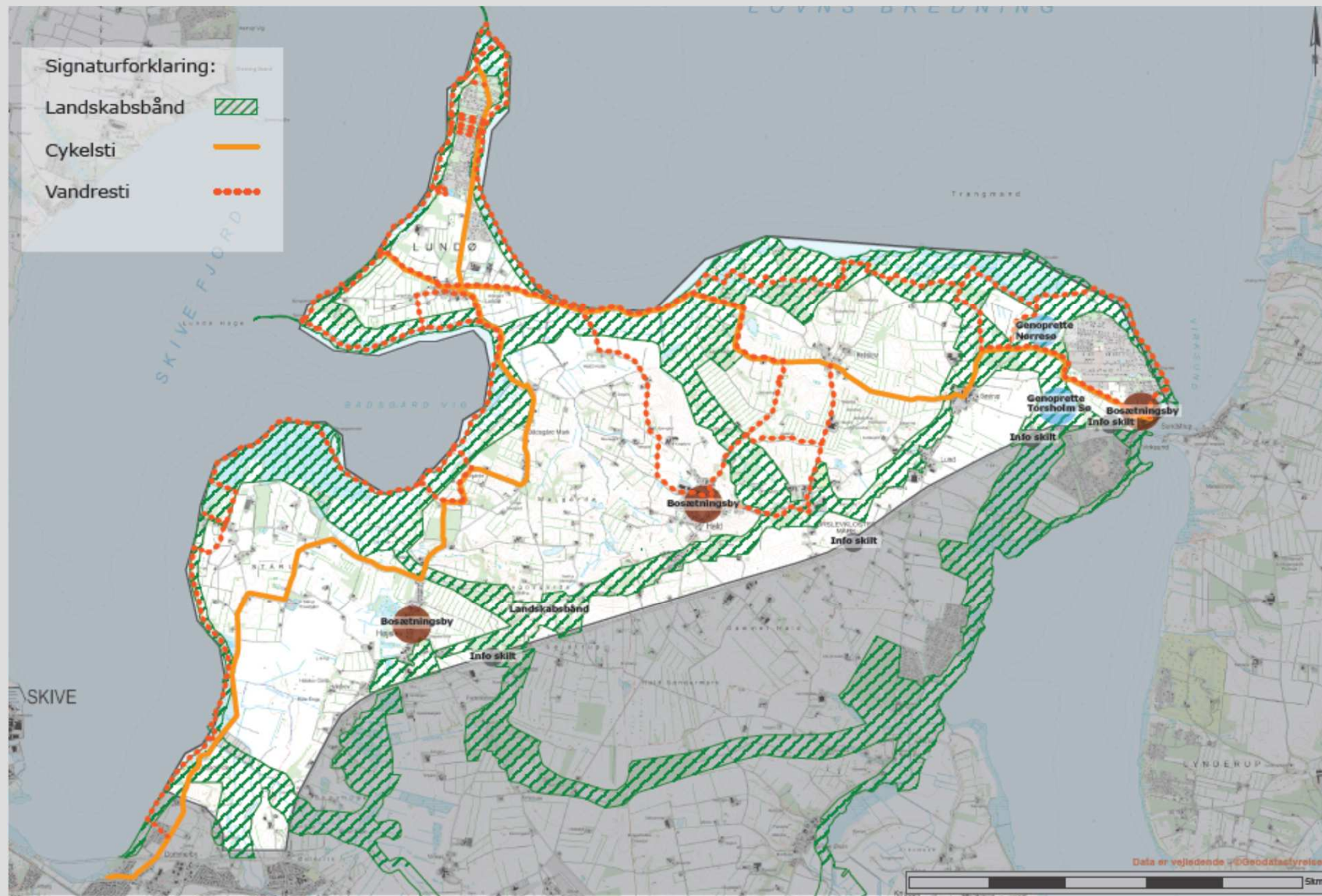
Fire offentlige foredrag i samarbejde med Folkeuniversitetet

- Landbruget og landskabet
- Landsby og bygningskultur
- Naturen i landskabet
- Kulturhistorien og kulturmiljøet

Café møde om projektet i forvaltningen i Skive kommune

Visionen: *Det nordfjendske landskab skal med alle dets potentialer i relation til jordbruget, naturen, bosætningen og turismen bidrage som faktor i områdets fremtidige udvikling*

De konkrete mål for den igangværende jordfordeling

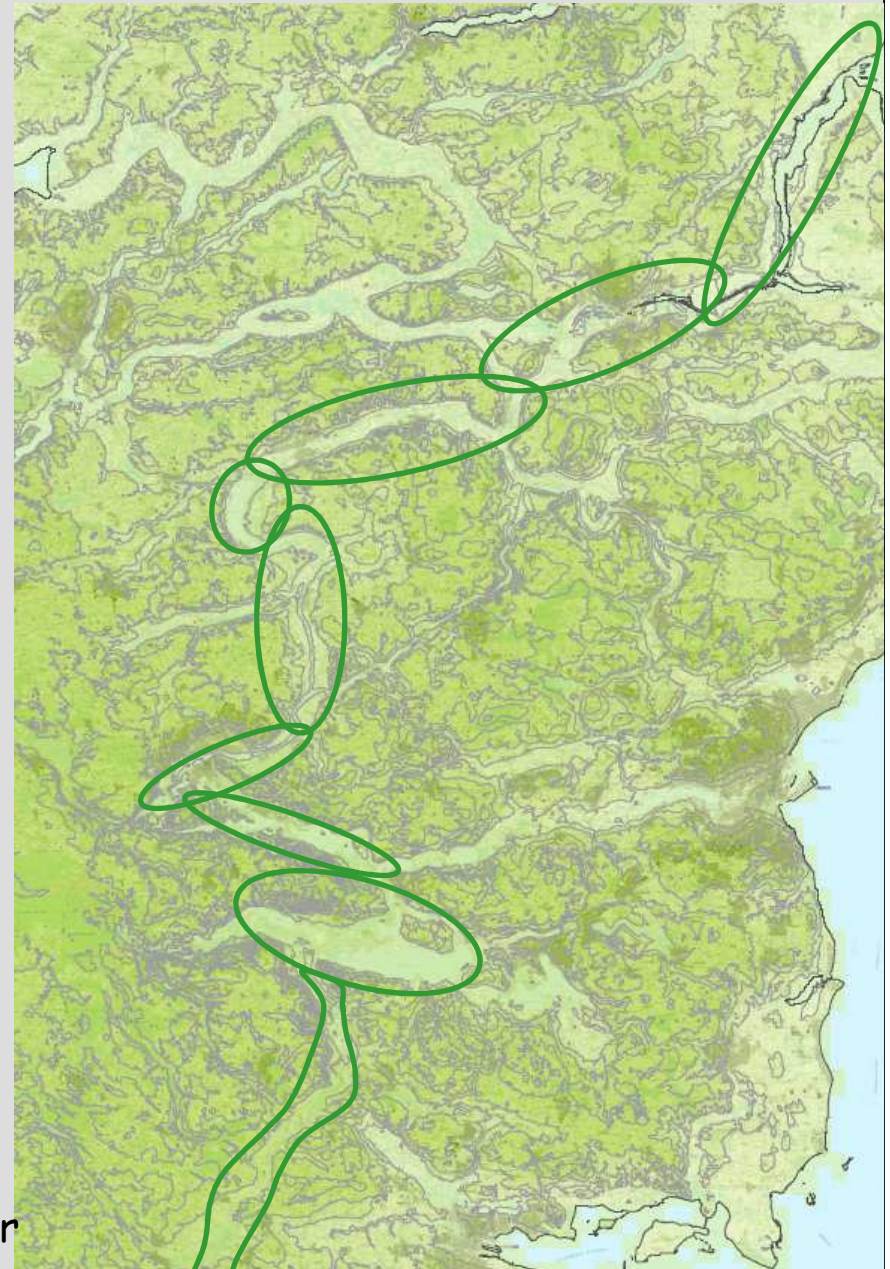
Ét af tre multifunktionelle jordfordelinger under Collective Impact

En regional landskabsstrategi for Gudenådalen?

Som ramme for lokale initiativer og med tre dele:

1. Overordnet vision og mål - f.eks. for naturens, landbrugets, friluftslivets og turismens udvikling
2. Rumlig ramme der inddeler i delområder* og udpeger særlige indsatsområder, fx for naturforvaltningen, kulturmiljøet og turismen
3. Fælles 'frame' og 4-6 strategiske projekter

*) baseret på fx lokalsamfund og landskabskarakter

Tak for opmærksomheden

www.diaplan.dk

www.fremtidenslandskaber.dk

